

EVANGELIKUS EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 6 frt — kr.
félévre . . . 3 " — "
negyedévre . . . 1 " 50 "
Egy szám ára: 12 kr. o. é.

MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventutcza 6 sz. a.

Felelős szerkesztő s kiadó:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.

Hirdetés ára:

Négyhasábos petit sorként
egyszer közölve 7 kr.,
többször közölve 5 kr.
Bélyegdíj: külön 30 kr.

Tartalom: Gondolatok egy alföldi ev. püspökségnek a bányakerületből való alakítása eszméjéről (Krupec István.) — Irodalom. — Nekrológ — Belföld. — Vegyesek.

Gondolatok

egy alföldi ev. püspökségnek a bányakerületből való alakítása eszméjéről.

E becses lapok f. évi 6. számában Kund Samu főesperes ur a zsinat jog- és hatáskörére vonatkozó, pontosan előadott javaslatában, a g. alatti pontban azt mondja, hogy a zsinatnak mint az egyház törvényhozó gyűlésének egyik feladata „az egyházkerületek alakítása, helyrajzi meghatározása, az egyházmegyéknek ezekbe beosztása.“

Vajjon fölmerül-e a ktszöbön álló zsinaton az egyházkerületek ujonnan alakításának, vagy legalább némelyekben átalakításának kérdése? Mi azt hisszük, hogy igen. Mert nem éreznék s ez alapon nem emlegetnék e szükséges dolgot annyifelé. S a fölvetett kérdés — hisszük azt is — jó eredményű megoldásban is részesülend. Adja Isten! No, a jó eredmény — kétség kívül — nem harc nélkül köszön be. Mert lesznek bizonyára nemcsak a változtatni óhajtók csoportjában is nézetkülönbségek, de lesznek általában hitsorsosaink között, kik ősi kegyelet . . . hasonló példák . . . nemzeti elnyomás . . . s különféle más okok czimén egyházunk külső ábrázolatának minden megváltoztatása ellen protestálni fognak, protestálni mindaddig, míg — szerény véleményünk s erős reménységünk szerint — tudomásul nem veszik, hogy a reform lehetséges, szükséges és — ha a zsinat által életbe lép — való.

Hogy lehetséges-e? azt nem kell hosszasan bizonyíthatni. Ott vannak előképül a zsolnai, szepesváralljai s rózsahegyzi zsinatok kerületalkotó és alakító végzése, valamennyin az alkalmazkodás az akkori egyházi és állami viszonyokhoz. E zsinatokon történt szervezkedés és III. Károlynak négy egyházkerület alakítására adott engedélye alapján történt nagyobbára az egyházmegyéknek a jelenleg is létező kerületekbe való beosztása; ha mi változtatás ezen-

kívül esett, az is most a zsinat szentesítő erejére van utalva.

A kerületek átalakításának theoretikai lehetőségénél (a gyakorlati lehetőség — hol végrehajtható közegek vannak — magától értetődően) fontosabb azonban kimutatnunk az átalakítás szükségességét. Nem lesz nehéz talán ezt tennünk, mivelhogy nem összevisszaforgatásról, hanem rationalis alakításról van szó s erről is ott, hol szembezőköleg látnatós érezhető a szükség. Érezhető pedig ez a mostani bányakerületnél. Egy pillantást vetve ugyanis a statisztikai adatok közé és a térképre, lehetetlen, hogy azonnal meg ne győződjünk nevezett kerületnek népszámlálási szempontból aránytalanul nagy népességéről, helyrajzi tekintetben pedig kifogás alá eső elterjedéséről. Orsovától Körmöczig nagy út — s ezt egy püspöknek kell megtennie, midőn negyedfélszáz ezer hívét látogatja; más szóval: a bányakerületi superintendensnek igen nagy területen egyszerannyi (sőt még azon felül is eső) lélek gondját kell viselnie, mint egyéb districtusaink főpásztorainak. Ha nem lehetne s nem kellene-e anyaszentegyházunk érdekében a zsinatnak a püspöki jogokon s kötelelősegeken e tekintetben változtatni, illetőleg legalább a bányakerületnek a többi kerületekkel egyformábbá tételéről határozatot hoznia? Mi azt hisszük, hogy igen. Nemcsak a symmetria kívánja ezt, hanem a lelkek üdve is.

„Bányakerület,“ „Montandistrict,“ „Baňskuo okotia,“ „Civitas montana“ . . . kétségkívül szép historiai elnevezései a szóban forgó kerületnek. A reformáció terjedésének századaiban, nemkülönben az üldözések idején is nagy jelentősége volt épen ezen német származású lakosok munkája által viruló prot. bányavárosoknak. E városok nem egyszer, mint olyanok vetették latba szavokat, követelvén vagy petitionálván valamit; az ő érdekükben olykor kivételeket is tőnek a hatalom birtokosai; keletkezett külön bányavárosi hitvallás; bányavárosokban tar-

tattak az egyházi közgyűlések; az elnyomatás bús napjaiban is a szenvedésekből bőven kijutott specialiter a bányavárosoknak, valaminthogy falaik között volt a protestantismus szelleme is nem egyszer hatalmas erős: — egy szóval a bányavárosok oly fontos szerepet játszottak a múltban, egyházunk történetében, hogy nagyon könnyen megérthetjük, méltányolhatjuk, sőt helyeselhetjük azt, ha egy egész kerület az ő nevök után kapott elnevezést.

Mások azonban a viszonyok ma. A bányavárosok s a városi szellem mellett nevezetes tényezőképp lép fel és szerepel a nemzeti cultura, a vallás-erkölcsi fejlődés s általában a haladás mezején a nép és különösen alföldünk okos belátású népe a körüle lakó értelmiség vezetése alatt, még pedig nemcsak állami de protestáns egyházi szempontból is. Mikor a bányavárosi hitvallás keletkezett, a bányavárosi districtus alakult, mi volt a magyar alföld? — Parlag, mocsár — szellemi, erkölcsi s anyagi tekintetben; a mi számbavehető volt rajta, arról a török rendelkezett. Hol volt akkor Csaba, Szarvas, Orosháza? Sehol. És ma? Ott áll mivelttség s vallási buzgóság tekintetében a hol azok a bányavárosok, melyek közt egyik-másik pl. Breznóbánya, Bakabánya immár csak névleg az s az utóbbi épen most kérelmezte nagy községgé degradáltatását. A ki magának az aranykalászos rónaság evolúciójáról hű képet szerezni akar, menjen Szarvasra, menjen a Duna-Tisza közötti földre vagy a Béga csatorna tájira, vagy lépje át a csabai nagy templom ajtajának küszöbét valamelyik vásárrapon délelőtt s hallgassa ott az ének megzendülését! Parasztvárosok, mondják az alföldi városokról imittamott. De nem sokáig fogják mondogathatni. Bontakoznak erősen parasztságukból. Vész a délibáb költőisége is, meg a betyárság poesisa, — helyökbe lép a mivelttség realismusa. Puszták falvakká alakulnak; a síkságokon, utak mentén fák lombjai integetnek; az árviz rombolásának helyén előkelő város keletkezik s a többi városok is mind meg annyi központok emelkednek, hol a szélrózsa minden irányában virágzik nemcsak a zónatarifa, de bőven fogy a nyomdafesték is... Ime az alföld jelene s ki ne sejténé, hogy övé a jövő is!

Mindezeknek gondolata nem szülője-e azon kérdésnek, hogy nem volna-e szükséges az ilyen fejlődő alföldre a protestantismusnak is bélyegét maradaudóan reányomni? Erős meggyőződésünk, hogy igen. Nem vagyunk ugyan próféták, sem a felföld ellenségei (hiszen benne nőtt bölcsőnk fája), sem szerény szavunk számára nem követelünk döntő sulyt: amit mondunk, azt az egyházunk múltját kutatni hivatott tudományból eddig tett csekély tanulmányunk és a jelen szemlélésének alapján mondjuk. Am beszélnék s tegyenek a dologról nálunknál hivatottabbak... Mi csak az eszmét vetjük fel, — bár azért helyénvalónak tartjuk kifejezést adni az eszmékre vonatkozó gondolatainknak is, melyek abban a tételben culminálnak: alakittassék a jelenlegi bányakerületből egy alföldi ev. püspökség olyformán, hogy nevezett kerület felső, kisebb

fele — a felvidék — nevezetesen Bars, Zólyom, Hont s Nógrád megyék*) csatoltassanak a Dunániumeni kerülethez, vagyis historaiilag szólva: a zsolnai zsinaton alkotott három superintendencia, u. m. a vági (Árva, Liptó, Trencsin), pozsonyi (Pozsony — megye s külön most a város — Nyitra, Bars) s bányavárosi (Túrócz, Zólyom, Nógrád s Hont) kerületek**) tömörüljenek most egy kerületté a historiának, a földrajznak s a számtannak***) utmutatása és a jelen meg a jövő idők szükségének jogán és okán; a sík alföld népe pedig maradjon magának, szívébe zárván és hiven ápolván a hegyes-völgyes föld lakosaival az egyetértést.

Krupec István.

IRODALOM.

„Protestáns Szemle“ szerk. Kenessey Béla, a prot. irod. társaság id. titkára. Második évfolyam I. füzet. Budapest 1860.

III.

A következő 4-dik cikk szintén mutatóványnak látszik, Zoványi Jenőnek a „Coccejianismus története“ cz. munkájából s czíme „Coccejus és theologiai rendszere.“ Mert mutatóvány, azért itt is mindjárt alkalmazni kívánom azt, a mit a mutatóványok közlésére vonatkozólag csak az imént fejeztem ki. A mi most már a közleményt magát nézi, az nagy szorgalommal van megírva, közvetlen források alapján és az ide vágó irodalom felhasználásával, de túl specialis érdekű. Csak a theologusoknak s itt is leginkább a ref. theologusoknak, sőt még ezeken belül is első sorban a dogmatörténészeknek szól az; — a Szemle olvasóközönségének többi része annak élvezetére s méltánylására sem kellő előismeretekkel sem kellő türelemmel nem bír. Épen azért, bár elismerem Coccejusnak nagy jelentőségét, melyet az akkori orthodox kalvini scholastika ellenében elfoglalt úgy exegetikai mint dogmatikai álláspontja folytán bír; — bár elismerem az ő foederaltheologiai rendszerének a theologiai fejlődés keretén belől való nagy értékét is, mely rendszerében az orthodox kálvini dogmaprincipium ellenében az iráselvet juttatva érvényre, Istennek üdvoekonomiáját a merev kalvini decretum-tanon alapuló kegyelmi elválasztás helyett a szentírásban foglalt foedus-tényén

*) Egy külön bányakerületnek meghagyását e 4 s esetleg még más esperességekből nem látnók szükségesnek és ajánlatosnak. Az ev. reformátusok sokkal többen vannak mint mi (12.9% : 7.1%) s szintén annyi a kerületeik száma; az engedély is csak 4-re szól s nagyobb districtusban a püspök szavának sulya is döntőbb, mint elaprózott kerületekben.

**) Árva Liptóval egy esperességgé vonható össze, a kis Bars pedig Zólyommal vagy Honttal foglalható össze egy testbe (V. ö. Egyetemes Névt. 1744 s 175. l. a lelkek számának összesítésével.)

***) Ismeretes dolog, hogy míg a dunániumeni kerületben 170,000 evangélikus van, addig a bányakerület több, mint 200,000 lakossal népesebb; szerény előterjesztésünk szerint pedig — csekély különbséggel — egyformára ütne ki a két districtus lélekszáma, lakván az elcsatolandó 4 esperességet (kerekszámmal kifejezve) 100,000 ág. hitv. evangélikus.

alapuló kegyelmi gondviselés elvén magyarázta, evvel a régi praedestinatio-rendszert áttörte s így — mint egy kalvinista Spaner a dogmatika rideg utvesztőiben eltévelyedett lelkeket az ige élető forrásaihoz visszavezette; — bár elismerem azt is, hogy minden olyan munka, a mely valamely speciális kérdést tárgyal, csak nyereség kezdő theologiai irodalmunkra: mégis, tekintve a Szemle rendeltetését, sokkal hasznosabbnak tartanám, ha ilyen csakis a szakférfiakat érdeklő kérdések a Szemlemben az általános művelődési érdek szempontja alatt tárgyalatnának, mindenki által megemészthető és élvezhető alakban. — Nem kétlem egyébként, hogy szerzőnk e szempontot jobban szem előtt tartotta volna akkor, ha direkt a Szemle számára ír vala; így azonban már munkájának egész tervezete apriori collióba hozta őt a Szemle igényeivel s mértékével.

Ötödik czikk „Az énekek éneke“ Kecskeméthy István ev. ref. s. lelkésztől. — A fiatal szerző mint említé, nem akart tudományos értekezést írni, csak magát a költeményt kívánta egy kissé élvezhetőbb fordításban bemutatni. Azért mellőzve minden exegetikai tárgyalást, bevezetésül, helyes érzékkel, csupán arra szorítkozik, hogy az „Énekek éneke“-nek problémáját olvasóival megismertesse, nevezetesen: vajjon allegoria-e az, melyben Jahvének népéhez vagy Krisztusnak az egyházhoz való viszonya van rajzolva, avagy „valóságos földi s pedig nem is nagyon plátói szerelem“ Salamon szívében Sulamit iránt? Szerzőnk a művet tartalmában ismerteti, s ez alapon azt „a hű, nemes női szerelem apotheosisát“ éneklő néprománcznak tartja. A mi magát a fordítást nézi, arról objectiv bírálatot nem adhatok. — A fordítás az exegetikai theologia végkiforrása, melynek sikere a szerző exegetikai tudományos készségétől függ; csak ha a fordító az exegetika-theologia összes segéd tudományai alapján teljesen beleélte magát az eredeti író gondolat s érzelmvilágába — s ekkor is, csak ha az eredeti író és a maga nyelvét teljesen ismeri: akkor lesz képes sikeres munkát végezni. S hozzá még a — pectus. — Azért én e fordításnak megítélését az ó-szövetségi exegeták szaktudományának hagyom, magam részéről csak a fordítás nyelvére reflectálhatok, s e tekintetben fordító reám egészben véve kedvező benyomást gyakorolt; nyelve tiszta, árnyalatos, helylyel-helylyel erőteljes, rythmusa is sok helyen (pl. a függelék VIII. 8. 9-ben) élénk s zengzetes, bár e tekintetben, valamint melegség tekintetében, nyelve Keresztes József mutatóványai mögött áll (lásd „Prot. theol. könyvtár“ XII. kötet 127. s k. lapok).

Végül áll az első rovatban dr. Szilágyi Mátyásnak „Hase Károly Ágost emlékezete“ cz. közleménye, a melyben az ez év elején elhunyt nagy történész életének s irodalmi működésének rajzát adja az egyházi lapjainkban már közölt s olvasóink előtt javarészen már ismert — itt csak a Szemle szempontjából bővített adatok alapján. Különösen kiemeli Hase főműveit: Jézus életét, Dogmatikáját, Hutterus Reddivusát, Egyháztörténetét és Polemikáját, mely utóbbi művet a legjelentékenyebnek — s az általános kritikával egyezően „a XIX. C. theologiai irodalma legklassikusabb termékének“ vallja. — Ez az ítélet, ha a század polemikai irodalmára szorítkoznék csupán, el volna fogadható: így általánosságban azonban bizony correctióra szorúl s csak a hálás tanítvány kegyelete kitérésének tekinthető.

A második, könyvismertetési rovatban Pap Zsigmond foglalkozik Renan „Histoire du peuple d'Israël“ cz. ismeretes művével. — Az ismertetés nyomról-nyomra követi a mű gondolatmenetét, a melynek czélzata kimutatni, hogy Jézus vallása csakis Izrael népének vallásában, közelebből ennek profetikusan árnyalatában gyökerezik, a keresztyénség elvi kezdete a prófétákig s különösen Jesaiásig megy vissza. Véleménye Renanról ebben összegezhető: Renan nem objectiv történész, hanem egy, korunk bölcsészetének befolyása alatt álló, különben szellemes kételkedő, ki az előtte kétes értékű tények tanulságai és gondolatai helyett a „saját eszméit olvassa ki a történetből és bibliából“ s kinek „merész állításait, ha megrostálva fogadta a kritika, de az nem vonható kétségbe, hogy mint tudományos munka, nagy lépéssel vitte előbb az ó-testamentomi vallás történetének ismeretét s túlzásai dacára is annak helyes és históriai alapokon való megítélését.“ — A mit ismertető Renán művéről nyilván nem a lényeg csak a módszer szempontjából akart mondani.

A harmadik rovatban missióügyről ismét semmi szó, de e hiányt kellemesen pótolja a Szilágyi Sándor jeles történészünk és egyetemi könyvtáros által „Medgyesy Pál életéhez“ czímen közölt „történeti emlék.“ — Ime a példa, miként lehet „történeti emlékeket“ a Szemlemben, a Szemle céljának megfelelően feldolgozva közölni. Ez nem nyers anyag, hanem egy kis darab történet, melynek háttéréről élénk vonásokban domborodik le Medgyesynek, Lórántffy Zsuzsanna két ízbeni udvari papjának, az episkopális áramlat ellenében a presbyterianus eszmékért küzdő nagytudományú és tehetségű, de ambitiosus és kiméletlen egyházi írónak alakja, kinek életrajza megírását szerzőnk az egyháztörténészek figyelmébe ajánlja. — Vajha meghallgattatnék! Hazai prot. egyháztörténetünknek méltó megírása még mindig a jövő feladatai közé tartozik. S bizony addig egységes, pragmatikus, a protestantismus fényes multjához méltó történetről nem beszélhetünk, míg annak minden egyes mozzanata a monographikus irodalom által nem lesz kellőleg előkészítve és megvilágítva.

Utolsó rovat az „Irodalmi szemle“, mely ezuttal kevesebbet ölel fel ugyan, mint az előző kettős szám, de abban, a mit nyújt, már jobban megközelíti a Szemle célját. Csak bátran tovább előre!

S ennyiben — e számmal is végeztünk. — Adja Isten, hogy örömről, melyet e szám a múltival szemben oly nagy mértékben emelt, a jövő számmal még növekedhessék! Önző kívánság — de ez az önzés, mert alapja a közérdekben van, jogosult és nemes. Sincerus.

NEKROLOG.

Freytag Viktor.

(1843—1890.)

A pozsonyi ev. gyülekezetre ez évben súlyosan nehezdedik Istennek látogató keze. — Január 2-án Jeszenszky József, január 29-én dr. Geduly Lajos püspök — és márczius 13-án Freytag Viktor távoztak el köréből örökre, úgy hogy elmondhatjuk, hogy a pozsonyi ev. gyülekezet ez év folyamán igen fontos és életbevágó átalakulásnak néz elébe.

Adja Isten, hogy áldással állja meg a szenvedett csapások tűzpróbáját, hogy ez utolsó csapásban is Istennek bölcs és végcéljaiban csak a mi javunkra szolgáló gondviselését ismerve meg, e tudat által megedzve, biztos léptekkel haladjon tovább is a fejlődés útján, a melyen őt elvesztett jelesei — köztük Freytag is, vezették.

Freytag Viktor született 1843. július 12-én Szepes-Bélán, hol atyja — Dávid — akkor lelkész volt. — Itt élte élete első 6 évét — s azután hazája, bérczes-völgyes Szepes megye helyett Mosony megye lett, miután atyja mosony-megyei Rajka-Járfalu egyházközség lelkészévé választatván, előbbi fészket 1850-ben evvel cserélte fel. — Elemi iskoláit otthonában, majd a gymnasium tanfolyamot Győrött s Pozsonyban végezte, a hol 1862-ben érettségi vizsgát is tett — s még az évben a theológiába lépett, hogy szülőinek kedvencz gondolatát, mely egyébként az ő vágyaival is összhangban volt, megvalósítsa. — Szorgalommal végzett 3 év után, mely idő alatt komolysága, kifogástalan magaviselete és emelkedett gondolkozása által tanárai becslését a legnagyobb fokban megszerezte — 1865 nyarán szép sikerrel tette le a még akkor szokásban volt candidatikumi vizsgát s ugyanez év őszén az ifjú candidatus theologiae Jénába ment, hogy az ottani egyetemen, mely azon időben a magyarországi theologusok kedvencz tanulmányozási helye volt, s melyen a fő vonzerőt Hase, Rückert, Schwarz, Hilgenfeld, Frank, Kuno Fischer, Ebers György stb. theol. és phil. tanárok képezték, ismereteit bővítse s egyuttal a némethoni egyházi élettel is megismerkedjék. Jénában 4 semestert töltött, időközben a reformatio történetének nevezetesebb emlékhelyeit is beutazgatva — de legkedvesebb kirándulása volt a közeli Weimar, Goethe, Schiller, Herder és Wieland városa, kegyeletes emlékeivel s kitünő udvari színházával. — Jénából Heidelbergbe ment, hol az 1867/68. évi téli semesteren át Bunsent, Kirchhoffot, Zellert stb. hallgatta — s így jól felszerelve úgy elméleti mint tapasztalati ismeretekkel, 1868 márcziusában szülőföldére tért vissza, egyelőre az apai házhoz. — Szomorúságra jött haza. — Forrón szeretett testvére, Anna, ki Schuh Ágost jelenlegi mosonyi esperesnél volt nőül — a halállal vívódott — s csak alig hogy utoljára láthatta őt a hazatérő fivér, 2 nap múlva kiszenvedett. — S az ifjúnak, kinek egykor feladata leendett, hogy mint gyülekezetének lekipásztora az ige balsamával csillapítsa a szenvedők fájalmát, jó iskolája volt ehhez a szülői ház, a melyben szomorúság ütött tanyát — s a gyászukban megtört agg szülők gyermekük vigasztalására nagyon is rászorultak. — Így töltött otthon több hónapot, a midőn osztrák-siléziai Bielitzből — hol atyja bélai papsága előtt az evang. polgáriskola rektora volt s innen is nősülvén, széles összeköttetéseket szerzett s maga után távozásakor a legkedvesebb emlékeket hagyta — rokonai tudósították az ifjú candidatust, hogy az osztrák síleziai superintendens és bielitzi pap Schneider elhalálozása folytán megürült lelkészi állomásra őt ohajtanák s felhívták próbaprédikáció tartására. Ő e meghívásnak eleget tett — és fellépésének eredménye egyhangú megválasztatása lón. — Azonban sorsa könyvében más volt megírva. — Ugyanez időben ugyanis Wagner János Frigyes a soproni egyház elaggott lelkésze káplánnak hívta őt magához s a nemes ifjú, csakhogy szülőházájában maradhasson, lemondott külföldi előnyösebb

állásáról mielőtt azt elfoglalta volna s a bielitzi pap elment Sopronba — káplánnak. 1868 szeptember 17-én szentelte fel Karsay Sándor püspök. — Hivatása sok teherrel járt. Agg főnöke összes teendői az ő vállaira nehezettek, de ő megállta helyét becsülettel — s az eredmény az lón, hogy már 9 hónap múlva Felső-Lövő lelkészévé választotta, a honnan egy rövid év múlva már Sopron hívta vissza — a nyugalomba vonult Poszwick Keresztély helyére, mint egyik rendes lelkészét. — Mintegy 10 évig működött itt közbecsülésben, a mit legelőnkebben illusztrál azon tény, hogy midőn 1880-ban a pozsonyi gyülekezet őt elhúnyt fiatal lelkésze Glatz Henrik helyére kebelébe hitta, az aggódó soproniak a maguk kedvelt fiatal lelkészüket Freytagot küldöttségileg átnyújtott feliratban igyekeztek maguknak megtartani — ez azonban adott szavát megszegni többé nem akarva, nem maradhatott, hanem rálépett az útra, a melyen őt gondviselése Pozsonyba vezette. 1880. november 14-én tartotta meg beköszöntőjét — s ezóta közel tíz éve hirdette itt is Isten ígését, hogy mily áldással és eredménynyel, mutatja az emlékezet, mely ma róla beszél.

Freytag mint ember és lelkész egyaránt emelkedett lélek, előkelő szellem volt. — Beszédei, melyekben tudás, tapasztalat s evangéliomi bensőség párosultak, ugy alakilag mint tartalmilag kiválóok voltak s mesteröket a hallgatóság főleg műveltebb részének kedvenczévé tevék. — Jellemében zárkozott, mély volt — s ép ezért fellépésében a körétől távolabb esők előtt szinte merev s kimértnek tűnt fel. — De kik közelebről ismerték, tudták jól, hogy e nyakig begombolt öltöny alatt mily nemes szív dobogott, mily élénk fogékonyság lakott abban általában az emberi örömök iránt, de mindig azon határok között, a melyeket művelt lelkének aethetikai érzéke, hogy úgy mondjuk, idealis illemtudata kijelölt. — Lelkészi jellemének fényes vonását képezi érzéke a belmissio iránt. — Hogy e téren mit várhattunk volna még tőle, annak élénk tanúsága — a pozsonyi ev. egyház kebelében főleg az ő kezdeményezésére néhány év előtt alapított „ápoló intézet“, a melynek vezetése is reá lett bízva s a melyet ő azóta éles szakavatottsággal, nem szünő gonddal s ügybuzgalommal oda tudott fejleszteni, hogy ma már alaptőkéje az 50,000 frton felül van s évenként 16 elaggott pozsonyi ev. férfit és nőt lát el, kik egykor jobb időket éltek s kiknek vagyoni elpusztulása önhibájukon kívül történt. Hivatalos teendőiben mintaszerű kötelességtudással járt el mindenkor s midőn utolsó időkbén betegsége meggátolta őt a nyilvános működésben, otthoni teendőit, erejének végső megszakadásáig, lelkiismeretesen végezte, öntudatának utolsó perczéig érdeklődve minden ügy, főleg az ápoló intézet iránt.

Betegsége — mely ágyba s majd végül sirba döntötte, régibb keletű. A múlt tavasszal súlyos tüdőbajba esett — s orvosai tanácsára Reichenhallba ment, honnan látzólag megüdvülve tért vissza. — Azonban már múlt őszön baja újból s fokozott mérvben kitört s azóta élete folytonos hanyatlás volt a sirhoz, míg végül ez év márczius 13-án hosszas kínos szenvedés után megváltotta őt kínjaitól a jóságos halál. — Szenvedéseiben is mindvégig jelleméhez következetes maradt. Soha egyetlen egy szóval sem panaszkodott — még nevének sem, ki őt mindvégig a legodaadóbb szere-

tettel, gonddal ápolta; — némán viselte keresztjét — úgy a mint erre hiveit tanította; s így még halálos ágyán is, ha nem beszélt ajka, beszélt néma szenvedése, hivi épületére. — E hó 16-án volt utóljára hivi között a templomban — de nem az oltárnál, hanem az oltár előtt, koszorúkkal gazdagon elhalmazott koporsójában, a mely felett hű neje s 3 gyermekleány árvájával együtt barátai és egyháza álltak csendes fájdalomban — míg a szószékről Schmidt s. lelkész németül s az oltár elől Trsztyénszky esperes magyarul hangoztatták a vigasz ígét. — Dröxler polgármester a pozsonyi magisztratus élén, számos egyesület s társulat testületileg csatlakoztak a végtisztesség adáshoz. — A kegyelemnek Ura vigasztalja meg a megszorodott özvegyet, árvákat s egyházat, az elköltözöttnek pedig adjon végül hosszas szenvedései után örök nyugodalmat!

BELFÖLD.

A kishonti ev. esperesség tátongó sebe.

A nyustyai egyháznak több mint egy év óta vajdó papválasztási ügye azon *tátongó s felette ragályos kóranyagot tenyésztő seb*, a mely behegedni nem akar. Hosszú, — de talán fölösleges is volna részletesen elmondanom a seb keletkezésének történetét s fejlődésének sűrű sorban következett mozzanatait, elegendőnek vélem, az újabb fejlemények okszerű megértése szempontjából csupán annyit kiemelni, hogy a nyustyai egyház törzsökös népe nemkülönbség nélkül, a legkritikább szívós ragaszkodással s az egyházi főhatóságok ez ügyben hozott határozatainak legkisebb figyelembe vétele nélkül azon *Krizsán Zsigmondot* kívánta megválasztani lelkészül, a ki onnan a jelöltek sorából, a m. é. egyetemes gyűlés jkve 54. sz. határozatával jogérvényesen végleg kizárattott.

Miután az egyház, daczára ezen legfőbb foku határozatnak, kizárt jelöltjén kívül *mást* választani még most is makacsul vonakodott: az egyházkerület Rendezetének 59. §. a. pontjában foglalt rendelkezéshez képest, kebelébe *Homola István* személyében, a mult év november havának közepe táján helyettes lelkész küldetett. Vártuk, reményeltük, hogy a sok részben félrevezetett nép, de különösen a lelkiismeretlen vezetők, már értelmiségöknél fogva, előbb-utóbb mégis csak be fogják látni, a törvényes rend kívánalmaiból kifolyólag, *szándékuk kivihetlenségét s az utolsó forum elhangzott döntő szava előtt meghajolnak* az által, hogy a törvényesen kinevezett adminisztrátort legalább — megtűrük. Ámde igen-igen csalódtunk. A templom kulcslyukának ólommal való beöntése, a harangütők nyomtalan eltűnése, fekete zászlók kitiüzése s mindenféle maskaradék kiállítása által megzavart installatió csak bevezetésül szolgált azon mindenféle furfanggal kieszelt insultusoknak, melyeknek gyűlöletes célpontja az adminisztrátor lett, még pedig nappal és éjjel egyiránt annyira, hogy az utóbbi időben lakását rendőrileg őriztetni kellett. A helyzet mindinkább tarthatatlanabbá vált, míg végül az *intézkedései sikertelenségében kifáradt* esperességi elnökség jelentése s kérelme következtében a törvényes rend helyreállítása, első sorban pedig a hivatalától fölfüggesztett egyházi felügyelő helyébe, fegyelmi perének lefolyásaig, helyettes felügyelő, valamint a rendes lelkész megválasz-

tásának keresztülvitelére, főtisztelendő *Szethlo János* püspökhelyettes úr által, egyházkerületi bizottság lett kiküldve.

A *Szentiváangi Árpád* gömöri esp. felügyelő és *Terray Gyula* gömöri főesperes társelnöke mellett *Kubinyi Géza* egyh. felügyelő, *Liszka József* kerületi pénztárnok, *Marton János és Glaufl Pál* ker. jegyzők, a kishonti esperesség képviselőitében pedig *Ruthényi Béla* esp. felügyelő és *Czéner Pál* főesperes tagokból állott ker. bizottság f. hó 16-ára tűzte ki eljárását, s ezen napon, a megelőzőleg Rimaszombatban tartott előtanácskozmányában a teendőket tervszerűen megállapítván, Nyustyán tényleg megjelent.

Az iskolából testületileg bevonulván a zsufozásig megtelt templomba, mindjárt a letelepedés után szokatlan látvánnyal szolgáltak egyes asszonyok, a kik a haragtól feldult arczczal, ülőpadjaikban felállva, kezeiket magasra emelve összekulcsolgatták s e közben — ők tudják — imát-e avagy átkot mimikáztak; sőt egyikök az első padból kilépve a téglázatra térdelt s ott folytatta a különös alakoskodást, mely nevetni való lett volna, ha a hangulat ismerveül s a szenvedélyek kitörendő viharának előjeleül nem tűnik vala fel. A prédikációra következett befejező ének után, a férfiak és nők egyiránt zsbongva tolultak az oltár előtti térre, hol a bizottság asztala állott. A szünni nem akaró zajongás kissé lecsillapulván, előbb *Szentiváangi Árpád* a bizottság világi elnöke magyarul, — majd pedig *Terray Gyula* egyházi elnök tótul előadták a kiküldetés okát és célját s felhívták az ekkert megnyitott közgyűlést, hogy a mai első feladata gyanánt, a fegyelmi kereset alatt álló egyházi felügyelő helyébe helyettes választson. „*Engedjék Krizsánt lelkészünkül, akkor felügyelőt is választunk, különben nem,*“ — volt a fülsüketítő zsvajból kihangzó felelet. Hosszas erőlködés után mégis csak sikerült az elnökségnek feltenni azt a kérdést hogy kit ohajt az egyház helyettes felügyelőül? Erre két nevet hangoztattak irtózatos chorusban, melynek hatását emelni kívált a kezdettől szakadatlanul zajongó asszonyok serénykedtek, a miért is, mint hallgatóság, az elnökség részéről rendre utasítva lettek. Nagy nehezen oda kerülhetett a dolog, hogy a többség kétségtelen megállapítása céljából *kézemelés* által próba volt tehető, melynél azonban a Krizsán-párt jelöltje mellett az asszonyok ismét tüntetőleg közreműködtek, erdőként felemelt kezeikkel. Erre az elnökség egyénenkénti szavazást kívánt s az asszonyokat a templomból való távozásra szólította fel, a mi iszonyatosan tiltakozó lármát támasztott, fokozva azon ismételt követelésektől, *hogy zárassanak ki a közgyűlésből a szomszéd líkéri gyártelep munkásai, mint a kik egyháztagsági jogosultsággal nem bírnak s mégis szavazni kívánnak*. Az ingerültség fenyegetően nőtt annyira, hogy az elnökség elérkezettnek látta a pillanatot: a rendelkezés alatt álló karhatalomhoz folyamodni.

Nemsokára négy csendőr jött be a zajongó tömegektől elfoglalt két padosor között, de mindjárt visszarendeltettek, mert már akkor az elkeseredett harag szenvedélye annyira tombolt, hogy félelmetes koczkázat lett volna *ilyen számú* fegyveres erőt alkalmazni. Jókora kinos szünet után újból megvillant most már *tíz* csendőrnek a szuronya, de a makacsul ellenálló magatartás s a fenyegető zaj legkevésbé sem csillapult. Ekkor a kiadott rendelet követ-

keztében a csendőrök *támadásra emelték fegyvereiket* s rémulétes sikoltozást, szítkozódást, ájudozást előidézve kiszorították az aszonyokat az egyetlen kijáráttal bíró, különben eléggé tágas templomból.

Most a biz. elnökség a szavazás megkezdésére tett kísérleteket, de minden erőfeszítését tulharsogta a zabolátlanul üvöltő láрма, sőt egyes féktelenkedők folyton előelőtolakodtak. Egy ilyet végül a bizottság világi elnöke letartóztatni rendelt. Erre igazán borzalmas, idegrázó jelenet következett. A férfi tömeg, mint a fölzavart hangyaboly kavargani kezdett s „*Ne hagyjátok*“ ordítások közben a csendőrök felé tolult, mire a tiz csendőr egy pillanat alatt szabályos csoporttá tömörülve, védelmi állást foglalt, *folytonosan szurásra emelgetve fegyvereiket a támadók felé.* Hogy ekként a legirtózatossabb vérengzés nem történt, ez valóban kizárólag a csendőrök nyugodt, mégis bátor és imponáló fellépésének köszönhető; így is azonban a letartóztatni rendelt férfi megsebesült, egy másik pedig, a mint a csendőrvezető fegyverét megfogá, arculütés következtében a földre terült.

Az elvadult szenvedélyek ily felzaklatott hullámszája között, a bizottság kétségtelenül meggyőződve, hogy nem tárgyalhatna tovább *vérontás nélkül*, eljárását felfüggesztette s a felvett jegyzőkönyv közlése mellett, kérvényt intézett a megyei alispáni hivatalhoz katonai karhatalom kirendeléseért.

Az ilyen **templomi** jelenetek megdöbentő hatásától még most is elfogódva leteszem tollamat; lemondok a magyarázgatás, a lélektani és egyházjogi következtetések, a jövő fejlemények találgatásáról; hadd álljon itt a száraz historicum, mint egy minden irányban felemelkedett — *intő-ujj.*

Glauk Pál.

Két ünnep egy napon.

1. Orosháza, márczius 9. Szép egyházi ünnepélye volt e hó 9-én, vasárnap, az orosházi evangélikusoknak. Egyházi felügyelőjük beiktatása e napon történt. Emelte e nap ünnepélyességét azon tény, hogy az orosházi evangélikusoknak e hivatalra sikerült megnyerniök egy történetileg is hirneves család egyik vallásosan buzgó sarját, zaiugróczy Zay Miklós grófot.

Az ünnepelt szombat reggel érkezett Orosházára. Délelőtti 11 órakor a tanítói kar tisztelgését fogadta nt. Veres József lakásán, honnan a tanácsterembe ment, hol a presbyterium tagjai lettek neki bemutatva.

Vasárnap fél 10-kor, harmadszori beharangozáskor a presbyterium bevonult a templomba, élén Zsilinszky Mihály csongrádmegyei főispán, — esperességi felügyelővel s a beiktatandó Zay Miklós gróffal, mintkettő diszmagyarban.

A rendes isteni tisztelet végeztével Zsilinszky Mihály hatalmas beszédet tartott. Kiemelve a felügyelői hivatal fontosságát, nagy vonásokkal méltatta kevés számú főuraink áldozatkészségét s befolyását azon nehéz időkben, midőn csak túrt vallás volt az evangélikusok vallása. Ezen lelkes és buzgó főurak egyike Zay Péter, ki 1758-ban a prot. egyetemes felügyelőjévé választatott. Ujabb időben, a 40-es években az ünnepeltnek nagyatyja tett sok szolgálatot a protestáns egyháznak. Szónok reményét fejeszte ki, az ég Urától áldást és erőt kérve, — hogy az utód is ily nemes és odaadó hivatalnok lesz a protestáns egyháznak, nem-

csak e szerény egyház felügyelőjeként, hanem a mit lelke mélyéből óhajt, működésének e terén feljebb és feljebb haladva, az összes prot. egyházak érdekének, javának főzászlóvivőjeként!

E lelkes beszéd után, melyet a gyülekezet zajosan megéljenzett, a felügyelő az oltár elé lépett, s Veres József lelkész előmondása után a felügyelői esküt tette le.

Veres József az egyház nevében üdvözölte az immár beiktatott felügyelőt; rövid szavakban hivatkozott a Zay grófok mindig protestáns szellemű működésére; elmondta, hogy midőn az egyház felügyelőjének megválasztotta, őseinek példáját követő utódot vél benne fölismerni.

A beiktatott felügyelő visszatérve helyére, egy szépen átgondolt szellemes beszédet intézett a gyülekezethez. Az új felügyelő őseihez méltó akar lenni; azoknak prot. szellemű működése mindig követendő például áll előtte. Régente a protestáns nem csak azzal mutatta meg igaz, vallásos buzgóságát hite iránt, hogy isten törvényeit követte, hanem és igen sokszor vérét és életet is kellett föláldozni vallásáért. A mai művelt korszakban ilyenekre nincs szükség. Hozhat azonban vallásáért anyagi áldozatokat. Épen ezért javaslatba hozza a „szegény ev. iskolásokat segélyező“ alap megalkotását, melyhez ő 300 frttal járul. Zajos helyeslés és éljenzés felelt e beszédre. — Ezzel a beiktatási aktus véget ért.

A beiktatási ünnepély után az „Alföld“ vendéglő nagytermében díszbankett volt a megválasztott és beiktatott felügyelő, Zay Miklós gr. tiszteletére. Az első felköszöntőt Zsilinszky Mihály mondotta Ő Felségére. Veres József az új felügyelőt éltette. A felügyelő az orosházi gyülekezet s ezek lelkészeiért emelt poharat. **Harsányi** Sándor a helybeli egyházak közti egyetértést éltette. Ezen kívül még számos toaszt volt, különféle rangú és rendű, jelen lévő és jelen nem volt egyénekre.

(Békésmegyei Közlöny.)

2. Mező-Berény, márczius 9. Ritka szép ünnep volt városunknak f. évi márczius 9-én. E napon adta át az evang. bányakerület püspöke, dr. Szeberényi Gusztáv a mező-berényi magyar-tót egyház agg lelkészének, Jeszenszky Károlynak a koronás arany érdemkeresztet, melyet ő Felsége neki fél századot meghaladó közhasznú működése elismeréséül, legkegyelmesebben adományozni kegyeskedett.

A vasárnapi isten-tisztelet egyik kiegészítő részét képezte a kereszt átadásának aktusa. — A templom zsufolásig megtelt közelből és távolról összesereglett díszes közönséggel. Az oltár előtt a főhely, mely szőnyeggel leborítottott, Terényi Lajos főispán és Dr. Szeberényi Gusztáv püspök számára tartatott fenn, kik között a kitüntetett lelkész foglalt helyet.

A liturgia végeztével Petrovics Soma szentesi ev. lelkész és esperességi jegyző lépett a szószékre s mondott igen szép alkalmi beszédet. — Beszéde közben az iskolás gyermekek csengő, szép magyar éneke hozta rezgésbe a hallgatók szíveit.

Beszéd után az ünnepély főaktusa következett. A püspök az oltár elé lépett s eszmékben gazdag, tartalomdús, igazi pásztori beszédet intézett az ünnepelthez, kiemelve egyfelől a kitüntetettnek hűségét az egyház és haza iránt teljesített szolgálatában; másfelől Ő Felségének kegyelmességét, melynél fogva az Úrnak ezen Simeonját a koronás

arany érdemkeresztrel kitünteté. A kereszt feltüzése alatt a mező-berényi dalkar az ünnepeltnek fia, ifj. J. K. által ez alkalomra szerzett s „Ima a királyért“ című himnusz első versét éneklé. Ez után az ünnepelt lelkész lépett az oltár elé s megköszönte a magas kitüntetést Ő Felségének. Köszönetet mondott a mellett a püspöknek és főispánnak, a megjelent vendégeknek, egyházának s a városnak szives megjelenésükért ez ünnepélyen.

Mély megindulás jelei látszottak a közönségen, midőn az ünnepelt lelkész, magát az ősz pátriárka Jákobbal összehasonlítva, beszédében így szolt:

„Nekem már nem sok időm van hátra. Közelebb állok ama határhoz, hol a földi hiúságoknak minden káprázatja megszűnik, — mint bárki más. Azért ha azt mondom, hogy Ő Felségének eme legkegyelmesebb kitüntetése, örömmel és büszkeséggel tölti el keblemet, elhíhetik nekem, hogy azt nem dicsekvéskép mondom, és hogy engem ez érdemkeresztnek viselése közben a hiúságnak és elbizakodottságnak érzelmei nem fognak nyugtalanítani. Önérzettel és azon alázatos lélekkel fogom azt viselni, melylyel Istenemnek és embertársaimnak, egyházamnak és hazámnak, legjobb tehetségem szerint szolgálni mindenkor iparkodtam.“

Az ünnepélyes aktust a dalárda éneke zárta be.

Isteni tisztelet végeztével következtek a tisztelgések a lelkészlakon, a helybeli egyházak, a város s különféle testületek részéről, melyeknek végeztével 100 terítékű közeled volt a lelkészlak tanácstermében, melyen az első felköszöntőt dr. Szeberényi Gusztáv püspök mondta Ő Felségére, melyet a közönség állva hallgatott. Az ünnepelt lelkész a püspököt köszönté fel, ifj. Jeszenszky Károly Terényi Lajos főispánt.

Azonkívül számos lelkes felköszöntő mondatott egyesekért és testületekért. A legderültebb hangulat uralkodott az egész közeled alatt — mind végig.

Adja Isten, hogy az evangélikus egyház lelkészi karának ezen Simeonja, kit szerénysége mellett ért a legmagasabb kitüntetés, — annak külső jelvényét egyháza és a közügyek javára, még soká jó erőben és egészségben viselhesse, — tisztelve és szeretve azok által, kiknek becsülése és ragaszkodása személye irányában ez alkalommal is oly lélekemelő módon nyilatkozott. (Békés után.)

VEGYESEK.

Előfizetési felhívás.

Lapunk a f. évi ápril hó 1-jével nyolczadik évfolyamának *második negyedébe* lép s ez alkalomból tisztelettel felhívjuk t. előfizetőinket előfizetéseiknek minél előbb való megújítására, hogy a lap rendes időben való szétküldése fennakadást ne szenvedjen.

**Előfizetési árak: Egész évre 6 frt,
félévre 3 frt,
negyedévre 1 frt 50 kr.**

Lapunk édesmindnyájunknak testvéri közös otthona akar lenni, hol megbeszélhessük ügyeinket,

bajainkat; — s közös erővel, vállvetett munkával építsük evangélikus Sionunk sziklavárát.

Azért nemcsak előfizetéseket kérünk, hanem munkára hívunk mindenkit, ki egyháza ügyét szereti. A munkamező tágas — s ha sok kéz izzad rajta, az áldás felülről el nem marad!

Kérjük tehát — a közös érdek szempontjából — a szellemi s anyagi pártolást.

Tisztelettel felkérjük hátralekos előfizetőinket is hátralekaik mielőbbi szives beküldésére.

A szerkesztő.

— **Királyi adomány.** Ő Felsége a tápió-szelei ev. egyház temploma javítására magánpénztárából 200 forint segélyt adományozott.

— **Gyászistentisztelet.** Néhai Czékus István püspök emlékére, a tiszai ev. egyházkerület összes egyházai-ban, épen ma, Judica vasárnapon tartatik gyászistentisztelet.

— **A püspökválasztást** a tiszai egyházkerületben, Péchy Tamás ker. felügyelő már kiírta, még pedig úgy, hogy a szavazatok f. é. május 1-ig Sztehlo János püspökhelyetteshez Eperjesre adandók be; a felbontás pedig a Kassára, f. é. május 7-kére kitűzött „kis“ kerületi gyűlésben fog megtörténni.

— **Püspök-választási mozgalmak.** Miskolczon, f. hó 12-én fontos értekezlet tartatott br. Radvánszky Géza elnöklete alatt, melyen a miskolczi és miskolczvidéki egyházak küldöttei vettek részt. Báró Radvánszky Géza az értekezlet megnyitván, lendületteljes szép szavakban vázolta az értekezlet célját, hogy a tiszai ev. egyházkerület megüresedett püspöki széke betöltése tárgyában a miskolczi és a vidéki egyházak állást foglaljanak, a maga részéről — bár tisztelettel van a jelöltek személye iránt — a protestáns lelkészi kar egyik diszét és kitünőségét, kinek úgy általános társadalmi, mint egyházi műveltsége, adminisztratív tehetősége köztudomásu s ki a legméltóbb képviselője volna az egyháznak úgy bent az egyházi élet terén, mint a főrendiházban, Zelenka Pál miskolczi lelkészt és főesperest ajánlja. A báró szép beszédét lelkes éljenzés követte, s az értekezlet hosszas, a kivitel módozataira vonatkozó tanácskozás után abban állapodott meg, hogy a püspöki szék betöltésénél a protestáns egyház és tanügy kiváló férfja, Zelenka Pál, hegyaljai főesperes s miskolczi lelkész jelöltsége mellett foglal állást. A mint értesülünk, a szepes-megyei egyházak túlnyomó részében, a brassó esperesség egészében, s a többi megyék egyházaiban is mind erősebben kiválik s hangozik Zelenka neve. *Éljen!*

— **Értesítés.** A magyar Agenda teljes megjelenése, f. é. ápril hó elejére volt jelezve, miután azonban a gondos szerkesztő bold. Főt. Czékus István püspök úr kezéből a toll váratlan halála által kiesett — az Agenda teljes megjelenése hátráltatva lett. A már csaknem egészen befejezett munka még hátralevő részének rendezésével a Főtisztelendő Püspöki kar által megbízatván — mély tisztelettel hozom köztudomásra, — hogy az Agenda II-ik része teljesen f. é. június hó elején fog megjelenni. Osgyán, 1890. márcz. hó 21-én. *Kemény Lajos, ev. lelkész.*

— **Értesítés.** Hamvaiban is áldott apósom, néhai Czékus István püspök iratainak rendezésével — a boldogult özvegye által megbízatván — van szerencsém mély tisztelettel az érdeklődő Nt. és T. Uraknak becses tudomására hozni, hogy a Czékus István-féle „konfirmatói tanítás“ című művecske — magyar, német és tót nyelven ezentul a bold. özvegyénél Czékus Istvánné úrnőnél Rozsnyón közvetlenül lesz megszerezhető. — Ajánlom e művecskét a Nt. és T. tiszttársak meleg pártolásába továbbra is. Osgyán, 1890. márcz. hó 20-ik napján.

Kemény Lajos, ev. lelkész.

— **Kozsehuba alapítvány.** A pozsonyi ev. egyház a múlt hónapban elhalálozott Kozsehuba János pozsonyi rendőrkapitány után szép örökséghez jutott. — Kozsehuba János ugyanis hátrahagyott végrendeletében mintegy 20,000 frnyi vagyonát a pozsonyi egyháznak adományozta, és pedig oly czélből, hogy annak fele az ápolóintézet, fele a leányárvház alapjához csatoltatván — a boldogult régebben meghalt neje Kozsehuba Johanna nevének örök alapítványként kezeltessek. — Az igaznak emléke áldott!

— **Utolsó rövid válasz az egyházmaróthi ügyben.** Kohn Armin e b. lap 7-ik számában emberemnek deklaráltatik. Kérdem, leheté az, ha engem a 10-ik számban közölt nyilatkozatával ily csúfosan meg akar hazudolni? — Ez okból tehát lelkiismeretem szerint nyilatkozom, hogy én nála sosem voltam s annálkevésbé beszéltem el neki a Dávid s Jonaathán historiáját. Nyilatkozatát e szerint szemtelen hazugságnak nyilvánítom. S mivel látom, hogy az „igen-igen, nem-nem“ szó elhangzó szó a pusztában — jól van tehát! — kérek igazságos vizsgálatot s hiteltessünk meg mi jelöltek a bányaker. utasítások 7-ik része. 1. szak. 1 pontjára. Én ez esküt készséggel leteszem. — Végezetül, ellenségeimnek 1 Sám. 17, 45-tel válaszolok minden, ezentúl is érkezendő hamis vádjaiat illetőleg.

Holéczy János, ev. lelkész.

— **Besztercebánya, 1890. márcz. 7. T. szerkesztő Úr!** Becses lapjának f. évi 10-dik számában azon hirt hozta, mintha a besztercebányai ev. egyház f. hó 23-án megtartott közgyűlése a többi között elhatározta volna, hogy a helybeli ev. gymnáziumot és a kerületi ev. leányiskolát anyagilag támogatni nem tartja czélszerűnek. Minthogy az így formulázott kifejezések, kivált a két tanintézet iránt érdeklődő ev. közönségnél azon hiedelmet költhetnek fel, mintha egyházunk saját gymnásiuma további segélyezéséről, sőt — mint annak egyedüli fenntartója — további fenntartásáról lemondott volna s mintha a kerületi leányiskolát saját kebelében birni nem is óhajtaná: hivatalos kötelességemnek tartom hitelesen kijelenteni, miszerint az említett egyházi közgyűlésen a helybeli ev. gymnázium anyagi támogatásáról vagy nem támogatásáról egyáltalában szó sem volt, sőt ellenkezőleg, hogy az egy év előtt hozott egyh. közgyűlési határozat folytán, mely egyhangulag kimondta ezen tanintézet további fenntartását, épen most tétetnek a jövőjének mennél erősebb biztosítását czélzó lépések s hogy egyházunk az egyébiránt üdvösnek s kívánatosnak elismert kerületi leányiskola anyagi támogatását nem egyszerűen, „czélszerűtlennek,“ hanem saját kedvezőtlen anyagi viszonyai folytán lehetetlennek találta, a mi mégis különbözik a czélszerűtlenségtől. Tisztelettel kérem ennél fogva, hogy ezen helyreigazító megjegyzésemnek becses lapjában helyet engedni sziveskedjék.

Mikler Sámuel, ev. lelkész.

— **Az aradi ev. egyházban az 1889. évben a hivek lélekszáma** — beszámítva a közel 300 főnyi filiákat 1336 volt. — Született 39 fi + 22 nő = 61 gyermek; hirdettetett 27 pár, eskettetett 20 pár. Meghalt 24 fi + 20 nő = 44 egyén. Konfirmáltatott 7 fi + 6 leány = 13. Úrvacsorával élt 227 egyén; áttért 11, kitért 2 egyén. — Az egyház pénztári számlája, a melyben 7 takarékpénztári könyvecskében 14.170 frt 02 kr. szerepel — főösszegben + 16.547 frt 49 kr. mérleget tüntet fel. — A templomalapra 1885—89 aláíratott 14.715 frt 60 kr. — Az egyház alapjainak állása a következő: 1. a templom alapnál 11.920 frt 60 kr. — szaporulat 2344 frt 65 kr.; — 2. a templom felszerelési alapnál 1206 frt 43 kr., szaporulat 55 frt 30 kr.; — 3. a segélyalapnál 762 frt 17 kr., szaporulat 7 frt 13 kr.; — 4. a Luther-alapnál 280 frt 82 kr., szaporulat 12 frt 83 kr. — Az egyház kegyes adományokból 10 iskolás fiút látott el karácsonkor téli ruhával.

— **Hajnalodik.** Speth Gyula, római katolikus plébános Gyomán, Szomor József róm. kath. és Bácsi Zsuzsanna református házastársaknak leánygyermekét a fennálló tör-

vények ellenére róm. kath. szertartás szerint keresztelte meg és a gyermeket, miután meghalt, ugyancsak róm. kath. szertartás szerint temette el. A békés-csabai járásbiróság a lelkész vallás elleni kihágás miatt 10 napi elzárásra és 50 forint pénzbüntetésre ítélte. A kir. tábla a vádlott föllebbezése folytán öt csupán 30 forint pénzbüntetésre ítélte. Speth újra föllebbezést nyújtott be, de azt e hó 12-én a kir. kuria Tomcsányi Mór bíró előadása alapján visszautasította. — Hasonló esetet referált ugyan e napon a kir. tábla I. büntető tanácsában Hieronymi bíró is. A nagybányai járásbiróság előtt ugyanis Nagy József, református lelkész vallás elleni kihágás miatt emelt vádat Hazslinszky József esperes-plébános ellen, a ki több vegyes házasságból származó gyermeket törvényellenesen római katolikus szertartás szerint keresztelt meg és a róm. kath. anyakönyvbe vezetett be, a református lelkésszel pedig kötelességellenesen nem közölte az anyakönyvi kivonatokat. A járásbiróság Hazslinszkyt 60 forint pénzbüntetésre ítélte, ma azonban a kir. tábla más véleményben lévén az eset minőségét illetőleg, a mennyiben itt a btk. 394-ik §-ába ütköző közokirathamisítás (az anyakönyv meghamisítása) látszik fennforogni, az iratoknak az illetékes törvényszékhez való áttételét rendelte el.

— **A „M.-Allah“ álma.** Ultramontán szempontból elég édes, csak meg ne zavarja a való. Lourdesi sz. Lonkay paternek folyton e lap szerkesztőségében kísértő szelleme az örömtől bizonyára még egyes átszellemült midőn régi kedves M. Államában a múlt napokban, a következő hirt olvasta: „A válságos pártviszonyok közt — mint örömmel értesülünk — a képviselőházban mozgalom indult meg egy kath. párt alakítására, melyhez a kath. papi képviselőkön kívül több világi képviselő is csatlakozni kíván, néhányan a mérsékelt ellenzék köréből is. A mozgalmat több nagynevű főrendiházi tag is támogatja. Ha az előzetes tanácskozások biztos megállapodásra jutnak, értesíteni fogjuk olvasóinkat.“ Ismerjük az utópiát s a M. Á. bizonyára nem veszi rossz néven, ha mi ezen édes álmának megvalósulását nemcsak protestans, de h a z a f i a s szempontból sem óhajtuk. Nem is igen hisszük, hogy valami legyen belőle: a tolerans és nemes magyar jellem nem alkalmas objectum, hogy magából az ultramontán törekvéseknek eszközt gyúrásson.

— **Ultramontán fészkelődések.** Szerencsére ezuttal nem itthonról van szó, hanem az osztrák püspöki karról, mely a bécsi urakháza iskolaügyi bizottságának márczius 12-iki ülésében, képviselői Schönborn bibornok, Zwenger hercegpüspök és Missia hercegpüspök által benyújtott nyilatkozatában, felpanaszolja az 1869. és 1883. évi iskolai törvények „hibáit“ előterjeszté kívánalmait a következő 5 pontban: 1. A nyilvános népiskolák olyképp szervezendők, hogy a katolikus gyermekeknek lehetővé tétessék, hogy ez iskolákat rendszerint a más hitfelekezetű gyermekekkel való összeelgyedés nélkül látogathassák. 2. A katolikus népiskolákban valamennyi tanító katolikus legyen, kik katolikus tanítóképző-intézetekben kiképeztetvén, a katolikus vallás tanítására is kell, hogy képesítést nyerjenek. 3. A tanítóknak ily iskoláknál való alkalmazása esetén a katolikus egyház közegeinek kellő befolyás biztosítandó, hogy az alkalmazandók megfelelő működéséről bizonyosságot szerezzenek. 4. A vallásoktatás a tanító működésének igénybevételével kibővíthető; az oktatás főbb része a tanterv, oktatási rendszer, taneszközök stb. akképp intézendők, hogy az egész egységes viszonyban álljon az iskola katolikus jellegéhez. 5. A katolikus népiskolák és tanítóképzőintézetek felügyelete tekintetében lehetővé kell tenni az egyháznak, hogy a konfeszszionális jelleget hathatósan megóvja és előmozdítsa. Az alólírottak végül, a nélkül, hogy politikai fejtegetésbe bocsátkoznának, készeknek nyilatkoznak, követeléseik tekintetében az illetékes tényezőkkel a továbbiak iránt érintkezésbe lépni. Hiszen csak ki ne látszanék annyira az a — lóláb!...